

โครงการ:ความเปลี่ยนแปลง “ชนบท”ในสังคมไทย: บนความเคลื่อนไหวสู่ประชาธิปไตย

Changes in Thai “ Rural “ Society : Democracy on the move

ผู้ประสานงานโครงการ

ศาสตราจารย์ ดร. อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์

ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ

ความเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของ “สังคมชนบทไทย” ที่ได้ก่อให้เกิดคุณลักษณะใหม่ของ “สังคมชนบท” ที่เปลี่ยนแปลงจากสังคมชาวนา/ชาวไร่หรือสังคมเกษตรกรรมแบบเดิมที่เคยเข้าใจกันมาสู่การเป็น “สังคมผู้ประกอบการในชนบท” ซึ่งเป็นผลมาจาก ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมในโครงสร้างสังคมชาวนาได้เปลี่ยนแปลงมา จนในที่สุดปัจจุบันนี้เป็นการเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง และทำให้เกิดโครงสร้างความสัมพันธ์แบบใหม่ขึ้นมาแทน “สังคมชาวนา”

การปรับเปลี่ยนตนเองของ “ชาวนา” มาเป็น “ผู้ประกอบการ” และถักสานร่วมกันมาสู่ “สังคมผู้ประกอบการ” เป็นปรากฏการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในโลก และการศึกษาค้นคว้าจำนวนมากมายืนยันว่าการจะแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบท จำเป็นต้องคำนึงถึงการสร้างผู้ประกอบการขึ้น

การทำความเข้าใจ “สังคมผู้ประกอบการ” นี้ จะเป็นการพิจารณาพื้นฐานทางเศรษฐกิจใหม่ เพื่อแสวงหาหนทางนโยบายไปสู่การสร้างสังคมเศรษฐกิจลักษณะใหม่ที่มีความสำคัญมากพอให้เป็นหนทางหลบออกจาก “กับดักประเทศรายได้ระดับกลาง” โดยสามารถเน้นอยู่ที่การสร้างโอกาส/ความเปลี่ยนแปลงจากผู้ประกอบการที่ไม่เป็นทางการ ไปสู่การเป็นผู้ประกอบการที่เป็นทางการ ซึ่งจะส่งผลดีต่อสังคมเศรษฐกิจไทยโดยรวม

หากทำความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชนบทให้ชัดเจน ก็จะทำให้มีโอกาสสร้างนโยบายที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของความเปลี่ยนแปลงได้ ดังที่มีคำถามที่สำคัญว่า สังคมไทยจะพัฒนาอย่างไร เพื่ออะไร เป้าหมายของการพัฒนาคืออะไร และจะบรรลุเป้าหมายนั้นได้อย่างไร โดยจำเป็นจะต้องพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ให้สลับซับซ้อนมากขึ้น และการประกอบกันขององค์ประกอบต่างๆ นี้ก็จะมีผลต่อการแตกตัวและความสัมพันธ์ทางชนชั้นภายในแต่ละชุมชน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการจัดระบบการผลิต และระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชน

ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจนำมาซึ่งการจัดความสัมพันธ์ทางการทางสังคมลักษณะใหม่ในชนบท ทำให้ชาวบ้านสามารถเริ่มต้นสร้าง “ระบบประชาธิปไตยจากข้างล่าง” ขึ้นมาได้ ชาวบ้านในชนบทได้จัดความสัมพันธ์ทางสังคมแนวระนาบและได้มีส่วนร่วมในการ “กำกับ” กระบวนการตัดสินใจทางการเมืองได้มากขึ้น ทั้งในระดับท้องถิ่นและชาติ ซึ่งกระบวนการนี้ยังคงดำเนินต่อมา

การตระหนักว่าความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชนบทคือการเคลื่อนเข้าสู่ประชาธิปไตย และเป็น “ประชาธิปไตยจากข้างล่าง” ก็น่าจะทำให้รัฐส่วนกลางต้องเร่งรัดความสัมพันธ์ทางอำนาจใหม่ระหว่างท้องถิ่นกับส่วนกลางเพื่อจะสร้างสรรค์ระบอบประชาธิปไตยที่เหมาะสมมากขึ้น

Project : Changes in Thai “ Rural “ Society : Democracy on the move

โครงการ: ความเปลี่ยนแปลง “ชนบท”ในสังคมไทย: บนความเคลื่อนไหวสู่ประชาธิปไตย

Coordinator

Professor Attachak Sattayanurak Ph. D.

Department of History, Faculty of Humanities,

Chiang Mai University

Abstract

The structural changes in ‘rural Thai society’ have led to the transformation of the rural society. The rural society transformed from ‘an agrarian society of peasants,’ as which Thai society is typically understood, to ‘a rural entrepreneur society.’ This transformation stemmed from the structural changes of economic and social relations within the peasantry society.

We start realizing the significance of entrepreneurial societies in resolving poverty in rural societies. A large number of researchers in fact note the emergence of entrepreneurial societies around the world. Peasants’ endogenous adaptation has resulted in their transformation to entrepreneurs, and then the assemblage of the entrepreneurs.

To understand the rural entrepreneurs, we first need to critically examine the new form of economic base. It is crucial to have policies for the socio-economic transformation in Thai society in order to escape the middle income trap. If the policies should be drawn up to emphasize the creation of opportunities and the transition from ‘informal’ entrepreneurs to ‘formal’ ones, they would have a positive socio-economic impact as a whole.

If we clearly understand the changes in the rural Thailand, we may be able to write proper policies which realistically reflect the changes in the society. We should ask ourselves how to develop our society, why we need it, and how to reach the goal. We need to find out increasingly complex factors in the society that involve more stakeholders. These factors have impacts on the diversification of the rural society, and the class relations. They will create both a new production process and social relations among the rural population.

The economic changes lead to the new arrangement of formal social relations within the rural society. The rural population are able to start creating a 'democratic system from below.' They can create a 'flat' social relation and play a more active role in decision making process in politics at both local and national levels.

The ongoing changes in the rural Thai society may lead to a 'democracy from below.' The central government may be required to establish relationships with the new power holders. It can build a more suitable form of democratic system.